

SONA 2024

Mr Speaker

Monn byen leve bonmaten, avek en leker plen ek lanmour e lazwa mon pa pou les narnyen anpes mwan koz avek lepep Seselwa lo linite.

Zedi pase Prezidan Larepublik in fer sa ki li menm in apel son 4enm diskour lo leta nou nasyon depi ki lepep Seselwa in donn li sa manda pou diriz nou pei an Oktob 2020. E parey Prezidan in fer nou rapel, se konstitisyon ki obliz Sef Deta o-konmansman lannen vin devan Lasanble e amenn en mesaz pou son pep lo leta nasyon ki i dirize. Lasanble Nasyonal i sa landrwa kot sa diskour i ganny fer, kot sa mesaz i ganny pase, me se pa anver sa 30enn Manm Lasanble, ouswa sa 50enn staff Lasanble, ouswa sa bann envite ki dan galeri ki mesaz Prezidan i dirize. En mesaz lo leta nou nasyon se en mesaz pou tou nou nasyon, tou nou sitwayen, isi e a letranze, pou tou dimoun ki en fyer Seselwa, pou sakenn parmi nou, sa pep larkansyel ki annan loner e lasans viv a sa moman dan sa pei, anba sa ladministrasyon. Prezidan ti pe adres ou, Mr Speaker, parey i bezwen, me son parol e son mesaz ti

depas sa Chamber e ti repann a-traver nou pei e al rezwenn tou Seselwa dan kat kwen lemonn.

Mesaz lo leta nou nasyon se en kont-randi sa ki noun akompli dan sa dernyen lannen, bann defi ki nou pei in bezwen fer fas avek, e en regar lo sa lannen ki pe vini.

Dan son fason karakteristik, Prezidan Ramkalawan in ranpli son latas avek konpasyon, konpetans e dinamizm. Dan en diskour kin dir pou en erdtan edmi, noun war en zonn ki annan tou bann fe lo son bout ledwa, ki pann bezwen lir en diskour ki tin ganny prepare pou li, me kin koz kler sa ki lo son leker, avek fransiz, e ki pann kasyet naryen avek son pep. Kot i annan defi, in dir, kot i bezwen amelyore, in aksepte, kot I mal in warning nou, kot ti fodre koz avek solemnite, in fer li, kot in merit felisite, in felisite, kot ti bezwen ouver lebra, in ouver, kot in bezwen aksepte ki direksyon ti bezwen sanze, in aksepte, kot in bezwen enterfer pou trouv solisyon, in enterfer, kot nou bezwen annan lespwar, in enspir nou. Bref, sa ki noun annan lokazyon pou eksperyanse Zedi swar sete en zonn o some son konpetans, en zonn dinamik, en zonn ki annan lenerzi pou diriz nou pei, en zonn ki annan son ledwa lo pou nou nasyon, en ledwa lo tou size ki merit ganny

aborde, lo tou lapse en ladministrasyon. Nou nasyon I merite enjoy sa moman dan nou listwar aköz sa bann moman pa ariv souvan. Nou pep i vreman beni ki nou viv dan pli zoli pei dan lemonn e ki nou annan en Sef Deta alaoter sa paradi ki Bondye in donn nou e ki lepep Seselwa in swazi pou diriz nou a sa moman.

Tenm prensipal ki travers mesaz Prezidan lo leta nou nasyon se Linite. In etabli sa tenm byen boner dan son mesaz. E i annan rezon fer sa. Kwa bon ki nou viv dan en zoli pei, avek en nivo lavi pli o dan Lafrik, kot drwa sitwayen i ganny respekte e defann, kot bann lenstitisyon i alaoter, kot sakenn i lib, si nou pa annan linite dan en fanmir, dan en lakour, dan en kominote, dan en pei e, wi, dan en Lasanble ? San annan linite parmi nou, tou sa bann zoli keksoz napa okenn signifkans. E sakenn parmi nou nou bezwen viv sa lespri linite dan tou sa ki nou fer, dan tou aksyon ki nou pran, dan tou parol ki nou koze. A kwa bon, Mr Speaker, ki ou kol en lapriyer lo laport ou lakaz si ou pa viv parol sa lapriyer ; a kwa bon nou annan en zoli moto ‘Linite dan Diversite’ lo logo nou Lasanble Nasyonal, si nou promot diversité e innyor linite ? Se sa refleksyon ki Prezidan i demann nou pou fer dan son mesaz. Gouvernman e son pep i en sel. I pa de dimoun, separe par les pas

e letan. Sa ki gouvènmàn i fer, i fer pou sakenn son sitwayen, Sa ki sakenn son sitwayen i fer, i fer pou gouvènmàn.

Akoz nou en sel alor, nou bezwen sakenn parmi nou pran nou responsabilite endividyel e kolektif e aret depann lo gouvènmàn pou fer tou. Prezidan in ankor enn fwa demann sakenn parmi nou pou met nou move konportman deryer nou e propaz en mesaz lespwar e pozitivite dan tou sa ki nou fer. Si nou konpran e aksepte ki gouvènmàn se nou menm, ki gouvènmàn napa larzan pou depanse apar ki nou larzan, ki sak sou ki ganny gaspiye ou depanse malapropo de nou larzan ki pe perdi, la nou ava kapab konmans war ki sa responsabilite ki Prezidan pe demann nou pran se pou nou prop benefis, pa pou benefis en lot lenstitisyon ki pa tous nou. Se sa, sa lide ki sa ladministrasyon e sa Prezidan pe met devan nou. Napa naryen ki pli fasil pou dir ki donn plis larzan, ognant lapey, fer desann laz pansyon, fer monte saler minimonm, donn 13enm mwan. Sa se bann parol fasil, ki nou pou tann ankor. Mesaz Prezidan se, annou azir avek lentelizans. Annou depans sa ki nou annan. Annou vin responsab. Annou ini. Akoz se avek linite e responsabilite ki nou pou avanse. Pli vit ki nou kapab travay ansanm konman en pep dan en fason responsab, pli vit ki

nou pou ariv la kot nou anvi arive, kot tou fanmir ava annan en lozman, kot tou saler ava permet sak Seselwa viv byen, kot tou servis pou alaoter, kot nwa kapab regard deryer e dir, wi noun fer li.

Si mon kapab dekri mesaz Prezidan lo leta nou nasyonm, Mr Speaker, se dan fason swivan. Nou pei i annan **en demokrasi vibran**, avek en **lekonmi solid**, e en **gouvernman angaze**. Sa se en reset pou reisit. A recipe for success, parey Angle is dir. Ini konman en pep e avek en responsabilite endividyel e kolektif pou nou pei, e pou nou menm, nou fitir i enn ki vreman solid.

En Demokrasi Vibran

Dan ou mesaz pou louvertir Lasanble pou sa lannen, Mr Speaker, oun fer nou rappel ki nou sistenm demokratik i annan a son baz plizyer parti politik. De sa bann parti i reprezante dan sa Lasanble. Politik, enn son dezavantaz se ki i diviz dimoun. Sa ki siport en parti pa siport en lot e la divizyon i rantre. Me sa set en divizyon siperfisyel. I pa devret en divizyon fondamantal, me senpleman en divizyon lo fason administre en pei, lo bann polisi, ensidswit. Nou kapab siport diferan tandans politik, pa dakor lo polisi en

ladministrasyon, me still form parti en sel pep. Se sa ki nou moto Linite dan Diversité i oule promouvwar. Sesel in fer gran lepa pou ariv nivo demokrasi ki nou zouir ozordi. Ou menm ou, Mr Speaker, ou konn sa first hand. Ler ou ti konmans fer politik, nou pei ti pe viv anba en sistenm parti inik kot ti napa okenn drwa fondamantal dan konstitisyon, kot ti napa okenn lopoziyon, kot ti napa zournal lib, kot okenn kritik kont sa gouvernman ti amenn sa deskripsyon ‘Lenmi Lepep’.

I alor en gran lazwa pou rekonnet ki, 30-an pli tar, nou pei in kapab atenn en nivo demokrasi osi ouver ki nou zouir ozordi kot Lemni Lepep yer in ariv Prezidan Sesel, Speaker Lasanble e Minis Dezinnyen e kot sa ki Msye Rene ti kontan apel ‘en pti parti’ I ozordi pli gro mouvman politik dan nou pei avek en mazorite absolli dan Lasanble Nasyonal. Mon dir sa, Mr Speaker, pa pou ponmp nou lekor. Non. Mon dir sa pou souligny sa ki ou e Prezidan in fer resorti zedi pase, ki nou zouir en demokrasi ouver, alaoter, kot drwa tou sitwayen i ganny respekte – menm drwa pou parti minoriter dan Lasanble met zot niform rouz ek nwarn, pa asiste louvertir Lasanble, pa vin akey Sef Deta ler i arive, e apre vin asize trankilman parey pti sren lo en difil elektrik.

Nou viv dan en demokrasi vibran, Mr Speaker, gras a travay serten vizyonner pou realize ki se sel fason pou bouz devan, kot sa trwa brans gouvènmàn i balans kanmarad e kot tou drwa i ganny respekt e sipòte par lakour konstityonnel. Se sa demokrasi vibran ki permet mon koleg Lider Lopozisyon reponn diskour Prezidan lo leta nou nasyon an premye, ki se li e pa mwan ki diskite avèk ou lo lalis lalwa ki vin devan Lasanble, e ki donn li sa prominans ki i merite – menm si i pa pran – dan en sistèm ouver e lib.

Me, malgrè ki nou annan en demokras solid, tou i kapab baskile en sel kou. Prezidan Obama in byen dir ler in dir avèk zournalis CNN Christianne Amanpour ki demokrasi pou sirviv si nou lager pou anpes li mor. Nou pei i bezwen lo kiviv pou sofgard nou demokrasi a tou moman. Medya sosyal e parfwa menm medya ofisyel i vitman kapab detourn en laverite e fer fake news pran menm lanplèr ki laverite. Tout an respektan nou laliberte ki noun lite pou gannnen, nou bezwen osi asire a tou moman ki se laverite ki triomfe lo mansonz, e pozitivite ki pran kontrol lo negativite.

Mon kontan alor ki ou pran lopòrtinite dan ou ladres louvertir Lasanble pou ofer de propozisyon pou ranfòrsi e amelyor nou

demokrasi lo kote parlman. Oun sizer en logmantasyon lo kantite manm proporsyonnel pou deservi nou Lasanble, e oun osi retourn lo size lotonomi finansyel e administratif pou sa brans gouvernman. Lo sa kote latab nou siport sa de propozisyon, Mr Speaker. Tou lede i annan merit e nou pa devret – nou napa drwa – les zot zis lo nivo parol.

Dan en lot bor, Prezidan in dekri plizyer mezir ki pou vinn devan nou pou debat lola an sa ki konsern 11enm amandman konstitisyon. Sa i annan pou bi asire ki en Prezidan pa kapab fer eleksyon ler i anvi pou fer faver son Vis-Prezidan, me i bezwen respekte sa manda 5-an ki en pep i donn li. Sa iminite prezidansyel ki ekziste – e ki Lonorab Flory Larue ti esey agrandi pou sorti 3-an pou al 5-an, me ki lot kote ti bloke (nou ti napa mazorite 2/3 e nou ti ankor dan lepok pas baton) – sa pou prezan disparet konpletman. En konstitisyon i en zouti vivan, Mr Speaker, e I responsabilite tou ladministrasyon pou demann avek Lasanble pou fine-tune li tanzantan pou ki i reponn a lekzisans en pep a en moman donner. Mon fyer ki sa gouvernman in rekonnet sa e i pran langazman ki lepep in mandat li pou pran. Me se pa tou.

Nou bezwen konpran filozofi deryer sa bann propozisyon. A lanver bann ladministrasyon lepase ki ti fer lamannman konstitisyon avek bi ranforsi zot pouvwar – e la mon bezwen senpleman mansyonn de (i) rediksyon dan lakantite manm proporsyonnel pou anpes nou parti ganny plis plas dan Lasanble e (ii) pas baton e fer eleksyon boner, toulede ki Msye Rene ti amennen e ki zot parti ti vot an-faver – sa bann propozisyon ki pe vini pou retir lavantaz ki Prezidan i annan e remet sa dan lanmen lepep. Mesaz deryer sa, Mr Speaker, se ki Prezidan Wavel John Charles Ramkalawan pa per naryen. I pa bezwen rod lavantaz pou li e son parti politik. I konnen ki i napa okenn leskelet dan son larmwar e alor I pa bezwen iminite. Plito, I anvi ki se lepep ki decide ouvertman e libreman a en dat fiks lekel ki pou ganny elekte, san lavantaz lo okenn kote. Se sa ki pou ranforsi nou demokrasi ankor. E ler en Prezidan napa liminite kont prosekisyon, i pou forse azir pou benefis lepep e non pa pou son prop benefis. Rezilta, se ki nou demokrasi i ranforsi.

An sa ki konsern nou Lasanble, mon avi adres de pwen lo sa size kot mon krwar ki nou annan ankor pou fer.

Premye i konsern lopozişyon. Mon pa la pou donn okenn leson okenn parti politik. Sa i pa mon rol. Me monn asiz ase lontan lo ban lopozişyon dan sa Lasanble pou mwan konnen ler en lopozişyon i efektif e ler i pa. Lopozişyon i ganny rekonnnet dan nou konstitişyon konman en parti entegral nou striktir demokratik e konstitişyonnel. E i nesaser, dan nou sistenm politik miltiparti, ki i annan en lopozişyon for e efektif dan nou pei. En lopozişyon i en parti nou state apparatus, nou mekanizm leta. Se li ki la prensipalman pou balans sa ki ladministrasyon i fer, se en lopozişyon ki premye pou gard gouvèrnman in check e zwe en rol oversight lo lekzekitif. En lopozişyon efektif i fer sa par partisip an-plen dan striktir leta. I devret vizib e pran son plas konman sa dezyenm lafors politik dan pei.

Lider lopozişyon, malgré sa ki noun war bonmaten, an-term pozisyon dan nou pei i debout dan konstitişyon a-kote Prezidan aköz i sa dimoun ki – si eleksyon ti poun al dan lot direksyon – li ki ti pou Prezidan Sesel. Mon dir tousala, Mr Speaker, aköz i vre. Nou striktir konstitişyonnel in ganny design koumsa. E sa de ansyen Lider Lopozişyon, Mr James Mancham e Mr Wavel Ramkalawan, ti konpran sa e ti zwe zot rol konman lider parti dan

lopozisyon byen dan sa striktir. Me, malerezman, sa lopoziyon dan Lasanble in, ou tia krwar, abandonn son rol. Kot en lopoziyon i devret pe propoz solisyon alrternatif pou nou pei, sa enn i nil by mouth. Kot i sipoze pe amelyor lalwa par amenn bann sizesyon lamannman, i senpleman poz kestyon, krtike, abiz minis dan Lasanble, e pa amenn okenn propozisyon konkret. Kot i sipoze pe partisip dan bann lokazyon nasyonal pou reprezant bann dimoun kin lev boner e debout dan lalinny pou vot pou zot e fer grandi nou demokrasi, lopoziyon i absan. Zot pa la dan seremoni lev paviyon zour lendepandans, zot pa la pou lafet nasyonal, zot pa la pou louvertir Lasanble, zot pa la pou bokou resepsyon avek lanpler nasyonal.

Les mwan dir zot mon bann koleg dan lopoziyon ki zot pa pe fer zot lekor okenn faver ler zot boycott levennman nasyonal. Zot pe trai nou striktir konstitisyonnal e zot pe les Sesel tombe, e sa bann dimoun kin vot pou zot, tombe. Mon lans en lapel avek mon bann koleg lo lot kote latab pou silvouple grandi e aret azir parey bann ti marmay ki son paran in aras li en draze, parey zot dirizan in fer bonmaten. Pran zot plas veritab konman en lopoziyon. Aret azir parey en parti minoriter. Aret boude. Aret komplent. Aret

konmans lannen Lasanble par en matter of privilege parey noun war bonmaten. Fer parey Prezidan Ramkalawan i fer – pa get politik konman en destinasyon. Get li konman en langazman ki apel sakenn parmi nou pou travay la kot noun ganny apele pou travay pou amelyor nou pei e lavi nou pep. Mon konnen sa ki mon pe dir aköz, apar sa dernyen 3an, monn pas tou mon lavi politik lo zot kote latab, e monn aprann from the best. Anmezir ki zot pe focus lo detrwa pye dibwa, nou dan LDS nou regard lafore an-antye. Se sa diferans ant nou.

Depi bonmaten monn tann sa fraz ‘En gouvernman US an 2025’ plizyer fwa. Les mwan dir zot byen for : Pou napa en gouvernman US an 2025. Pou napa en gouvernman US zanmen dan sa pei.

Dezyenm pwen ki mon anvi adrese, Mr Speaker, se sa ki ou menm oun koz lola dan ou ladres pou louvertir sa lannen Lasanble. Sa se pou fer ki Lasanble – e mon mazinnen, Zidisyer osi – i ganny plis lotonomi finansyel e administratif desort ki sa de brans gouvernman a kapab ganny plis laliberte pou travay e vin de brans ki kapab pli byen desarz fonksyon ki konstitisyon i donn zot pou balans travay lekzekitif. Mon pa bezwen al an-detay lo sa size dan sa repons ozordi, Mr Speaker. Sa nou pou ganny letan pou fer sa

lannen. Mon oule zis reasir ou ki dan sa demars ou kapab kont lo nou lo sa kote latab, e mon sir lo mon bann koleg dan lopoziyon osi, pou fer sa demars aboutir, ankor enn fwa pou kontinnyen ranforsi bann striktir demokratik dan nou pei e fer ki nou demokrasi i vin pli vibran ankor.

En Lekonomi Solid

Dezyenm tenm ki monn disernen dan mesaz Prezidan se ki nou pei i benefisye avek en lekonomi solid, malgré bann defi nasyonal e enternasyonal ki noun, e ki nou ankor, bezwen fer fas avek. Mon pa bezwen retourn lo size Covid, kin met nou pei lo son zenou ekonomikman, ni lo lager ant Larisi e Ukraine kin fer pri marsandiz ognamte partou, ni lo sa ki pe arive dan Mwayenn Oryan kin fer ki Air Seychelles in bezwen kensel en marse enportan lo Israel. Tousala, Mr Speaker, lepep Seselwa i konnen e in abitye tande. Me sa ki nou bezwen repete se ki, malgre sa bann defi, e malgre sa doub dezas le 7 Desanm 2023 dan rezyon nor e les Mahe, nou lekonomi in demontre en rezilyans e en solidite eksepsyonnèl. E sa se gras a bon zestyon par ladministrasyon Ramkalawan e son minins Finans Naadir

Hassan, me osi akoz lamazorite Seselwa in konpran filozofi sa nouvo ladministrasyon ki ou depans sa ki ou annan, e ou depans li byen. A sa moman dan lemonn i nepli letan pou al rod larzan prete partou kote san zanmen annan lentansyon repeye e les sa ki vin apre anmas lepokase.

Malgré sa bann laroul e tirbilans, Mr Speaker, e akoz nou pep in konpran fason fer sa ladministrasyon, travay pe avanse lo tou kwen nou zil, lo nouvo proze e lo repar e amelyor sa kin kase. Prezidan in donn en long lalis bann proze ki son ladministrasyon pe al antreprann sa lannen e mon pa bezwen repet zot ozordi. Me mon pa pou kapab mank sa lokazyon pou rekonnet e felisit sa gouvernman pou angaz li pou fer rapidman dan sa 3an kin pase otan pou remet nou pei lo sa nivo lenfrastruktir ki i ti merite. Apre sitan letan, dan mon distrik Les Mamelles twa lakaz ki tiles ti koule pe ganny refer, byento bann blok flat pou ganny repenn, nou daycare pe al konmanse nempport ki moman, e travay pou konstri lakaz Dan Kan Plaisance e dan vilaz limenm i lo plan.

Me i tris pou konstate ki mindset en bann se pou zis kritike e zanmen remersye. Noun war sa apre lensidan le 7 Desanm, e nou kontinnyen war sa toulezour. Nouvel SBC i focus lo 30 pye

takamaka kot Regatta Site Beau Vallon ki swadizan ti pe al ganny koupe (anefe noun aprann ki ti napa sa kantite pye takamaka), me personn pann koz lo seawall kin ganny konstri lo lans lamenn devan kin fer ki en kantite gro pye takamaka, ki donn sa lans son labote, in ganny proteze.

Me, annou pa les sa bann tapaz anpes nou avanse. Parey Prezidan in konsey nou – pa ekout tapaz lo semen, kontinnyen ou larout e focus lo ou lobzektif. Sa gouvènmman in aprann fer sa tre byen. Tou sa ki mon demande avek lopoziyon isi dan Lasanble, avek bann responsab medya deor e avek nou pep se konsantre lo sa ki byen e sa ki pozitiv e aret viv dan negativite, spesyalman ler zot pe repet fo lenformasyon.

Mon pran en moman la ki nou lo sa size pou rekonnet zefor eksepsyonnel ki sa 4 MNA – Lonorab Philip Monthy Cascade, Lonorab John Hoareau Beau Vallon, Lonorab Sandy Arissol Bel Ombre e Lonorab Regina Esparon Glacis – e zot DA e tim dan district, ansanm avek ladministrasyon Ramkalawan – in fer pou amenn soulazman pou dimoun kin ganny afekte dan zot distrik avek dezas le 7 Desann. Okenn nou nou pa ti pou anvi pas dan sa ki zot zabitan in pas ladan e mon remersye zot e tou Seselwa pou

zot lasistans kin fer ki vitman keksoz pe rebran son normal. Ki sa lespri le 7 Desanm i reste en lenspirasyon pou nou pei pou lontan ankor.

Sa refleksyon i amenn mwan tous lo en topik sansib ki konsern lafason ki larzan ki gouvènmàn i zere i gann depanse. Akoz en seri aksyon, ou inaksyon par bann ladministrasyon oparavan, ozordi, nou ki viv a sa moman i bezwen – a-traver gouvènmàn, byen sir – trouv larzan pou pey en seri det e konpansasyon pou sa bann aksyon e inaksyon. Prezidan in fer nou rappel sa bann peyman ki pou bezwen ganny fer – polisyon delo La Misère akoz en devlopman ki pann ganny sipervize ; fungus dan plizyer landrwa travay kot aksyon pann ganny pran a-tan ; polisyon tapaz e lafimen kot stasyon elektrik Baie Ste Anne kin ganny zis balye anba karpèt. E la, parey noun fek aprann, repey det ki parti SPPF ti pran avek Larisi an 1980 – 3an apre koudeta – e pa ti repeye. Tousala pou pran larzan ki ti poun kapab al dan konstriksyon lozman, lopital, lekòl e bokou lezot servis. La Misère, fungus e Baie Ste Anne in deza dan program ganny peye. Me i annan enn ankor, Mr Speaker. E enn gro. Viktim TRNUC – mon dir li koumsa pou fer pli senmp – li pankor rezour.

Nou Lasanble lannen pase ti aprouv en mosyon ki ti demann met en sistenm an-plas pou determin nivo konpansasyon, e fer reparasyon, pou bann viktim TRNUC. La ki Prezidan zedi pase in fer sa ki bokou ti pe espère e in ofer lekskiz lo lapar leta Seselwa pou sa bann labi kin arive swit a koudeta 1977, in ler pou nou regard sa size reparasyon e konpansasyon pou bann viktim.

Mon ti dir lannen pase dan deba lo rapor TRNUC ki mon ti dezapwente ki bann ki sikseser parti SPUP/SPPF e ki kontinnyen deklare ki zot fyer ki zot ankor dan sa parti ki son slogan i ‘Fearless in Dignity’ e ki zot ankor pe swiv prensip zot per fondater, parey Lider Lopozisyon in fer nou rappel bonmaten, pann vin devan an-premye pou propoz en mwayen konpans viktim sa sistenm ki dan zot listwar. Sa dezapwentman i ankor avek mwan ozordi, Mr Speaker. Olye trouv limilite pou aksepte zot koneksyon avek zot parti predeser e rod en fason pou ed bann viktim, o-kontrer, zot dirizan I plifere dir ki li – e zot osi – zot pa ti pran par dan sa bann zafer alor zot pa war akoz zot devret demann pardon e fer okenn kontribisyon. Me selman, tou sa bann propriyete ki zot predeser in pas ek zot, an-kontan

Maison du Peuple, sa zot garde. Tou sa ki bon, kot zot benefisyé, i pou zot ; tou sa ki mal, kot zot bezwen peye, sa se lezot kin fer.

Me non, Mr Speaker. Sa kalite manboulouk son letan in fini. Sa ki responsab pou bezwen pran son responsabilite, kontan pa kontan. Ozordi, alor, le 27 Fevriye 2024, mwan, Bernard Georges, Manm Elekte pou distrik Les Mamelles, Lider Zafer Gouvernman dan Lasanble Nasyonal, mon pe propoze ki si en dimoun ouswa en lakonpanyen i fer en aksyon pou ki gouvernman i bezwen pey konpansasyon, - ki se polisyon en lanmar, ouswa larivyèr Les Mamelles, ouswa leksplozyon, ouswa en koudeta – ki se sa dimoun oubyen sa lakonpanyen ouswa sa parti politik kin koz sa domaz ki an-premye i bezwen pey reparasyon son domaz. Gouvernman li, i ava antre – parey in fer swivan dezans le 7 Desanm – pou amenn sekour imedyà, me apre i bezwen al rod ranboursman sa ki in depansè avèk sa ki responsab. Se dan sa fason ki nou pou kapab montre sak Seselwa e sak parti politik ki i bezwen pran responsabilite pou tou son aksyon a tou moman.

Dan sa lalinny, alor, mon propoze ki se tou perpetrators, partou kot zot été ozordi, ki bezwen pey okenn konpansasyon ki bezwen

ganny peye avek viktim TRNUC. I pa akseptab ki taxpayers, ki viktim zot menm, I ganny demande pou pey pou zot prop reparasyon. E la mon fer en lapel, Mr Speaker, avek parti United Seychelles, ki sikseser sa parti ki ti fer koudeta, e ki a-traver son kontrol lo leta e lo politik ant 1977 e 1991 in akapar plizyer propriyete avek leta pou bann sonm tre ba, e ki i ankor annan sa bann later e bizness, pou vinn devan e, parey Prezidan in fer zedi pase, demann lekskiz pou sa ki zot parti e zot siporter in fer e servi sa bann byen pou konpans viktim TRNUC. Lazistis, Mr Speaker, pa demann mwens ki sa. Viktim, in atann tro lontan e zot pe depann lo nou pou amenn sa sekour pou sa ki zot in pas ladan. In ler prezan pou met en lafen a sa sapit e rann a bann viktim sa ki pou zot. Nou pa kapab les sa ki responsab zourir zot gro later e bizness e pran larzan takspayers, ki nou bezwen pou fer marse pei, pou pey zot krim.

Kekfwa serten dimoun ki pe ekout mwan ava riye e dir ki mon pe zwe politik e ki sa pa pou arive. Pa tonm dan sa pyez. Sa kestyon i tro enportan pou nou zis koz lo la. Aksyon a bezwen swiv inaksyon, me pou le moman, dan lespri donn loportinite pou en parti politik koriz fot sa kin arive, mon pe senmpleman demann

avek parti United Seychelles to do the right thing. Linite e rekonsiliasyon i pas par en mea culpa. Bondye dan son bonte i rekonpans sa ki repanti e repare. Krwar mwan, mon bann zanmi dan lopoziyon, ki se par donn legzanmp ki zot pou reganny konfyans lepep Seselwa. Silvouple, montre ki zot annan annandan zot sa leker pou sa kin soufer e vinn devan e fer zot devwar. Si zot pa fer li...mon poz sa la.

En Gouvernman Angaze

Prezidan dan son mesaz in deklar lannen 2024 konman en lannen aksyon pou son ladministrasyon. Mon ti pou dir sa lannen 2024 i pou en lot lannen aksyon pou son ladministrasyon aköz zanmen dan listwar Sesel noun war plis aksyon par en gouvernman e plis langazman par son dirizan a tou nivo.

Tan ki Wavel Ramkalawan I Prezidan nou pei, Mr Speaker, leta nou nasyon pou bon, pou menm plis ki bon. Nou Prezidan pa en zonm ki zis asiz dan en biro State House. Non, i osi en zonm teren. Zedi swar i ti isi pou son mesaz lo leta nou nasyon, gran maten vandredi i ti Beau Vallon pe enspekte sa bann pye takamaka. Se pa en zonm ki pa o-kouran sa ki pase dan nou pei. Se koum sa ki

ler I vin isi devan nou i kapab koz lo trotwar Biznak e osi lo lotel Waldorf Astoria Ile Platte e lo laprezidans bann pti leta zil e vin en sanpyon pou lendeks vilnerabilite pou bann pti leta.

Me pa zis li, Mr Speaker. Ladministrasyon an-anytye I kounm sa. Sakenn son minis in ganny swazi ekspreseman pou desarz sa responsabilite ki zot konpetan ladan. Nou war sa isi dan sa Lasanble, e nou war ki mannyer sakenn parmi zot in kapab diriz travay zot departman e metriz nempot size a en nivo profesyonalizm ekseptyonnel. Sa ladministrasyon i angaze avek tou kous sosyete e I azir a tou nivo a tou moman. Zot pa asize. Zot an mouvman toultan.

Me gouvèrnman pa zis lekzekitiv, parey nou souvan krwar. Nou osi nou form parti sa gouvèrnman e, lo sa kote latab, nou form parti sa ladministrasyon LDS ki pe diriz pei. La osi, Mr Speaker, nou war langazman zonn ek fanm determinen pou fer avanse nou pei. Sakenn parmi nou lo sa kote latab, manm elekte direkteman ouswa proporsyonnelman, nou demontre sa langazman pou fer avanse nou pei.

Zedi pase nou Lasanble ti rann omaz premye manm pou kit nou pandan ki i pe deservi en manda. Lonorab Rosie Bistoquet in en

manm ekzanpler nou caucus e nou Lasanble. I ti enn sa bann rar manm ki pa ti anvi reste zis kole konman en manm Lasanble e vin isi de fwa par semenn. Non, I ti pran responsabilite an-deor son tit MNA e i ti bras plizyer fonksyon lokal, rezyonal e enternasyonal pou fer avanse son parti, son profesyon ners, byenet Seselwa e rezidan lo kontinan Lafrik. En lanmor trazik in termin son servis avan ler e parti LDS, Lasanble Nasyonal, distrik Pointe Larue, lasosyiasyon ners e lezot ankor e, byen sir, Sesel, in perdi en fanm ekstraordiner.

Mr, Mr Speaker, lavi I kontinnyen. An-mezir ki nou regret nou defen manm, nou osi akey de nouvo manm, de zenn madanm, parmi nou. Permet mwan alor, lo mon non personnel e osi lo non nou Caucus, pou swet labyenvini parmi nou a Lonorab Anne Bistoquet e Lonorab Rachel Spiro. Mon napa okenn dout ki sa de madanm pou amenn en kontribisyon enportan dan nou Lasanble e ki zot pou asiste sa ki la deza pou elev nivo deba e fer nou Lasanble vin sa lenstitisyon ki nou swete i vini – en brans ki debout gal pou gal avek sa de lezot e ki resevwar tou rekonesans ki nou merite. Welcome, Lonorab Bistoquet. Welcome, Lonorab Spiro.

Me, defi i ankor annan devan nou. Pa tou keksoz kin OK dan sa dernyen 3an e i annan ankor sekter ki bezwen amelyore. Avan mon konklir, Mr Speaker, permet mwan, konman en senmp manm sa Lasanble, pou fer sa ki pli boner monn deman Lopozisyon fer. Les mwan donn detrwa lide pou konble serten defayans ki ankor annan dan nou pei.

Ease of doing business I ankor en challenge pou plizyer rezon. Mank kapasite dan serten biro I fer ki prosedir I ankor tro dousman. En legzanmp se biro lanrezistremans kot I tro tarde pou anrezistre dokiman nesesser pou fer bizness bouze. Sa i retard devlopman e i amenn fristrasyon. Finans e kapasite I bezwen ganny trouve pou ed sa bann departman amelyor zot servis.

Lo nivo lozman, mon konstate ki malgré zefor Minis Rangasamy e son lekip, i ankor annan room for improvement. Mon oule sizere ki sa minister I angaz li plis avek sekter prive pou konstri lozman. Malgré ki gouvènmans i bezwen konstri nouvo lozman sosyal e amelyor sa ki vye, mon krwar ki lekzizans ozordi i pou konstri plis condominium pou bann zenn ki anvii en lozman sa nivo. Mon konnen ki bokou kontrakter ti pou deswit partisip dan bann proze PPP kot gouvènmans i donn later e kontrakter i finans e konstri

condo pou revann avek piblik. En tel propozisyon i esansyel pou nou agrandi nou stok lakaz rapidman. An menm tan, gouvènmman i devret angaz li pou rod en fason pou dimoun kin aste en kare later dan land bank kapab konstri. I pa fer okenn sans ki ozordi en lakaz 100m² i kout plis ki R1 milyon pou konstri me bokou dimoun pa kapab ganny plis ki R650,000 avek labank. Sa serk visye i bezwen kapab kase pou retir fristrasyon malgré bon lentansyon gouvènmman.

Epi, mon regrete pou war ki I annan en mank koneksyon ant sa ladministrasyon ki pe bouz vit e travayer pli ba dan departman ki pa angaze lo menm vites pou ed gouvènmman. En legzanmp i senmp pou ilistre mon pwèn. Gouvènmman in depans R69 milyon pou fer National Library. Sa se son non. National Library. En library set en landrwa kot ou prèt liv epi rann. Sa konstriksyon in dir pandan 2an apepre. Me ler library I ouver apenn si I annan liv ladan. Ki bann ki responsab ti pe fer pandan sa 2an? Anplis ki sa, ladministrasyon library pa pe akesepte liv second hand. Si gouvènmman in swazir pou depans sitan larzan pou remet National Library a sa nivo, i malere ki i still pa pe servi son fonksyon. Mindset i bezwen sanze.

Sa se en legzanmp, Mr Speaker. Nou anan bokou ankor kot nou war en gouvènmàn angaze ganny retarde par son bann fonksyonner ki swa i trenn lipye, swa I pe aplik bann lareg ki pa fer sans. Se la kot travay I bezwen ganny fer pou ki gouvènmàn I vin ankor pli performan e mon lans en lapel avek tou travayer pou silvouple pran zot responsabilite e travay pou byennet nou dimoun. Kominikasyon i kle. Silvouple angaz zot parey zot leaders I angaze.

Dan son diskour – ki Lopozisyon byen sir pann asiste – vandredi pase ki tin ganny ofer par Minis Zafer Etranzer pou remersye bann diplomat an-pos Sesel, Dwayenn Kor Diplomatik in felisit Sesel pou nou lakomplisman sa detrwa deryen lannen e i ti dir en fraz ki devret reste avek nou toultan. I ti dekri Sesel konman en lekzanmp ki en pti pei i kapab en gran nasyon ‘**A small country can be a great nation.**’

A great nation, Mr Speaker, i kapab arrive selman si son pep I ini. Linite se lakle grander en nasyon. Linite pa oule dir ki nou bezwen dakor lo tou keksoz.

Sesel pou tou son Zanfan sete en lapel a linite. Mon kapab ozordi dir ki pli gran lakizasyon ki sa ladministrasyon i gannyen avek

son siporter se ki siporter US i ankor dan bann plas enportan dan gouvernman e ki dan serten ka sa bann travayer pe retard devlopman pei e pe amenn fristrasyon dan bokou dimoun. Me si Sesel i pou tou son zanfan, i bezwen osi pou zanfan United Seychelles. Sinon sa slogan i vid. Larepons se pa pous travayer US – amwens ki zot move zanfan, e sa i aplik pou move zanfan LDS osi – larepons se pou annan linite konman en pep kot tou travayer i travay pou sa ladministrasyon ki o-pouvwar dan lentere Sesel, pe enport son krwayans politik. Parey nou moto i met li, Linite i bezwen pas avan Diversité e non pa Diversité avan Linite Linite i demann ki en gouvernman i regard sa ki pli kapab avan i regard son kouler politik. Lo sa, personn pa kapab blanm Prezidan Ramkalawan. Zot kapab dir, parey zot sef i dir, ki en kantite dimoun in ganny pouse dan gouvernman aköz zot krwayans politik. Me laverite se le kontrè, e zot konnen. Mon pa fristre ler mon war ki Lonorab Anbassader Marie-Antoinette Rose Quatre ki ti asiz dan sa sez li osi konman LGB pou Parti Lepep pe al pran en rol enportan pou Linyon Afriken Sid-Afrik, avek sipor ladministrasyon Ramkalawan. O-kontrè, mon rezoui pou war en madanm kapab pe fer flote paviyon Sesel, e ki nou gouvernman i

siport li. Bann lanbasader ki noun siporte dan sa Lasanble, zot krwar ki tou ti vot pou LDS an 2020 ? Sa pa enportan pou sa ladministrasyon Mr Speaker. Sa ki enportan se konpetans en zonn ouswa en fanm.

E lo sa size konpetans, permet mwan, Mr Speaker, pou mansyonn kaptenn Ronny Morel, en kaptenn lo Air Seychelles, e son crew, lo flight deck konman dan kabinn, ki ti pe amenn avyon sorti Moris semenn pase. Mon ti abor. Sa vol ti ariv Sesel pandan sa gro lapli merkredi dernyen. Avek en konpetans manifik, kaptenn Morel in eksplik nou ki nou pa pou kapab apoze e nou pou bezwen espèrè. Son profesyonalizm in fer ki apre enn erdtan pe fer letour dan movetan, noun ariv ater sen e sof. Se sa nivo konpetans ki nou pei in arive gannyen. E se sa nivo konpetans ki nou espèrè a tou nivo – isi dan Lasanble e partou dan gouvènmman.

Nou en pep beni, Mr Speaker, pou viv a sa moman nou listwar kot nou annan **en demokrasi vibran**, avek en **lekonomi solid**, e en **gouvènmman angaze**. Tousala, malgré ki noun bezwen fer li tousel an-mezir ki lopozisyon i missing in action e en serten sekter medya i kontinnyen benny dan reportaz negativ. Si noun kapab fer sitan progre malgré sa, annou zis mazin en ki mannyer nou ti

pou ankòr pli lwen si nou tou nou ti pe bos ansanm, ini dan en sel lobzektif pou fer Sesel ankòr pli byen, e nou paviyon flot ankòr pli o.

Mon lapel avek nou koleg dan Lasanble e mon lapel avek tou Seselwa, alòr se menm lapel ki Prezidan in fer avek nou. Sa pei Sesel i pou nou tou. Nou tou nou annan en par ladan. Separe, nou pou les lezot pran nou plas. Ansanm, ini konman en pep beni, dan en lespri pozitiv, person, person e person, pa pou kapab bar nou.

A small country can be a great nation. Nou deza en small country, e anba direksyon ladministrasyon LDS nou pe vin en great nation. Sa pei I pou Bondye, me sa nasyon I nou. Ansanm, nou kapab fer li. Ansanm, nou bezwen fer li. Ansanm, Mr Speaker, konman en sel pep, ini dan nou diversité, anba ladministrasyon parti LDS e direksyon ou e Prezidan Wavel Ramkalawan, nou pou fer li.